

Asia: VN/13519/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan organisaatio

Lausunnonantajan organisaatio

Kunta tai kuntayhtymä

Sosiaalihuoltolaki

1. Ovatko kotiin annettavia palveluja koskevat säännökset (19 §, 19 a § ja 19 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

2. Kotihoitoa ehdotetaan järjestettäväksi vuorokaudenajasta riippumatta (19 §:n 3 mom.). Onko tämä mielestänne kannatettava ratkaisu?

-

3. Ovatko ns. tavallista palveluasumista koskevat säännökset (21 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

4. Onko tavallista palveluasumista koskeva pykälä tarpeeksi selkeästi muotoiltu? Jos ei, miten sitä voisi muuttaa?

-

5. Ovatko hoiva-asumista koskevat säännökset (21 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

6. Löytyisikö tehostettu palveluasuminen –termin korvaajaksi jokin parempi ehdotus kuin hoiva-asuminen? Mikä?

Sosiaalihuoltolain muutosehdotuksen kotihoitoon ja palveluasumiseen sekä hoiva-asumiseen liittyvät säännökset (19 §, 19 a §, 19 b §, 21 b § ja 21 c §) ovat pääosin onnistuneita. Kotihoidon osalta 19 § 1 momentissa käytetty asuinympäristöön liittyvä ilmaisu jää kuitenkin epäselväksi. Mitä sellaisia palveluja kuuluu kunnan järjestämisvastuulle, joissa huolehditaan henkilön suoriutumisesta asuinympäristössään? Olisiko tämän ilmaisun sijasta voinut käyttää toteutettavaa palvelua kuvaavaa ilmaisua? Säädöstekstiin ei voi tässä ehdottaa muutoksia, koska on epäselvää, mitä palveluja viittauksella asuinympäristöön tavoitellaan.

Säädöstekstissä käytettyä hoiva-asuminen –termiä pidetään onnistuneena. Sen sijaan palveluasuminen –termi saattaa luoda mielikuvan asumisesta, johon liittyy automaattisesti palveluja. Herää kysymys, synnyttääkö termin käyttö kansalaisille väärän mielikuvan palveluasumisen todellisesta sisällöstä erityisesti, jos palvelua tarjotaan ainoastaan asumisen järjestämiseen.

Terminologiaan liittyen ehdotetaan, että lakiesityksen palveluasuminen ja hoiva-palvelu –termit otetaan käyttöön myös THL:n julkaisemassa kansallisessa

koodistopalvelussa.

7. Ovatko ehdotetun hoiva-asumispäälän palvelun saantikriteerit tarkoituksenmukaisia ja tarpeeksi selkeitä? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

8. Ovatko turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset (46 a §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

9. Pitääkö turva-auttajan olla sote-ammattihenkilö, vai riittääkö että hän on koulutuksensa ja kokemuksen perusteella sopiva, kuten lakiesityksessä ehdotetaan (46 a §)?

-

10. Ovatko kotihoidon henkilöstön riittävyden turvaamista koskevat säännökset (46 b § ja 49 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

11. Ovatko ns. hybridiasumista koskevat säännökset (46 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

Vanhuspalvelulaki

12. Onko mielestänne pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen sosiaalihuollon yksiköissä iäkkäiden osalta onnistunut ratkaisu (14 §, 14 a §, 15 b §)?

-

13. Onko lakiehdotuksessa esitetty palvelusuunnitelman sisällön täsmentäminen tarpeellista (16 §)?

-

14. Onko lakiehdotuksessa esitetty omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen tarpeellista (17 §)?

-

15. Onko lääkehoidon toteuttamista koskeva säännös mielestänne onnistunut (20 §:n 1 mom.)?

-

16. Onko mielestänne kannatettavaa, että seurantayhteenvedot julkaistaisiin toimintayksikkökohtaisina (24 a §)?

-

Koko lakipakettia koskevat kysymykset

17. Mitä haasteita näette säännösten toimeenpanossa? Onko lakiesityksellä riskejä?

Turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset sosiaalihuoltolain 46 a §:ssä ovat tarpeen ja selventävät järjestäjän vastuuta. Palvelun järjestäjän kannalta ongelmia saattaa syntyä järjestelmän hankinnassa ja hallinnoinnissa. Onko kunnissa riittävästi osaamista tällaisten hankintojen kilpailuttamiseen siten, että kaikki laissa mainitut veloitteet voidaan täyttää? Muiden tukipalveluiden kuin turvapalvelun tarkempi kuvaaminen olisi myös ollut tarpeen. Epäselvää on esim. mitä siivouspalveluja kunnan on järjestämisvastuullaan tarjottava ja miten palvelut voidaan toteuttaa.

Sosiaalihuoltolain 46 a §:ään lisätyn turva-auttajan tulisi lähtökohtaisesti olla sote-ammattihenkilö. Ottaen kuitenkin huomioon alan henkilöstön heikko saatavuus, on välttämätöntä hyväksyä ei-soteammattilainen turva-auttajana. Ei-soteammattilaiselta turva-auttajalta tulisi kuitenkin edellyttää tehtävät ja asiakaskunta huomioon ottavaa lisäkoulutusta (esim. henkilön siirtäminen, nostaminen ja kohtaaminen). Lakiehdotukseen kirjoitettu mahdollisuus ohjaukseen ja neuvontaan sote-ammattilaiselta on tarpeellinen edellytys turva-auttajan toiminnassa.

Kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaamista koskevat sosiaalihuoltolain säännökset (46 b § ja 49 b §) eivät palvele niille asetettua tavoitetta. Henkilöstön määrään voi vain rajallisesti vaikuttaa, jos alalla on pulaa työntekijöistä. Laissa asetettu velvoite henkilöstön riittävyydestä ja osaamisen tasosta ei sellaisenaan lisää tekijöitä. Vaikuttavat keinot henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi puuttuvat lakiesityksestä. Lakiesityksessä jää epäselväksi miten riittävyyttä arvioidaan ja miten eettistä kuormittavuutta mitataan. Henkilöstön saatavuuden haasteellisuus saattaa näkyä myös lisääntyvinä valvontatehtävinä ja oikaisuvaatimuksina.

Hybridiasumista koskeva sosiaalihuoltolain 46 c § on tarpeellinen. Malli on asiakaslähtöinen ja myös palvelujen tarjonnan näkökulmasta tarkoituksenmukainen asumismuoto. Siihen sisältyy kuitenkin joitakin toiminnan järjestämiseen ja valvontaan liittyviä ongelmia. Miten esimerkiksi seurataan henkilöstömitoituksen toteutumista? Entä toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointi? Myös ARA-määräysten tulisi tukea hybridiasumismuodon toteuttamista niin, että eri asiakasryhmien asuminen olisi mahdollista samassa yksikössä kun asumisen tarve perustuu hoivan ja huolenpidon.

Omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen vanhuspalvelulain 17 §:ssä on hyvä asia. Huolta aiheuttaa kuitenkin sosiaalihuoltolain 42 §:n 2 momentin omatyöntekijän pätevyysvaatimus ikäihmisten palveluissa. Miten ikäihmisten palveluissa varmistetaan, että jokaisella erityistä tukea tarvitsevalla henkilöllä on omahoitajana sosiaalityöntekijä? Myös erityistä tukea tarvitsevan henkilön tarkempi määrittely selventäisi mahdollisuutta noudattaa velvoitetta. Lääkehoidon toteuttamista koskeva vanhuspalvelulain 20 §:n 1 momentti on hyvä ja tarpeellinen turvallisen lääkehoidon toteuttamisen kannalta.

Epäselväksi jää hoiva-avustajien osallistumisen määrittäminen välittömään hoitotyöhön.

Lakiesitysten tavoitteena on parantaa henkilöstön riittävyyttä kotihoidossa. Lakiesityksissä ei kuitenkaan osoiteta riittävästi keinoja henkilöstön riittävyyden turvaamiseen. Tavoite uhkaa jäädä toteutumatta. Sama koskee parempaa johtamista. Lakiesityksessä on kuvattu toimintayksikön johtajalle asetettuja velvoitteita, mutta ei ole esitetty välineitä hyvän johtamisen toteuttamiseksi.

Ylipäättään säännösten toimeenpanoon pitäisi osoittaa korvamerkittyä valtionosuutta, jotta kunnilla olisi riittävästi taloudellisia resursseja muutosten

toimeenpanoon.

18. Millaista tukea toivotte toimeenpanoon?

Henkilökunnan kouluttamiseen ja muutoksesta tiedottamiseen yleisölle tarvitaan tukea. Joidenkin lakiuudistusten yhteydessä laadittu soveltamisopas on koettu erittäin hyödylliseksi.

19. Mitä muuta haluaisitte lausua esityksestä?

Sosiaalihuoltolain 19 §:n 3 momenttiin lisätty kotihoidon järjestämisvastuu vuorokaudenajasta riippumatta on tarpeellinen ja kannatettava ehdotus, kun

halutaan tukea henkilön kotona asumista mahdollisimman pitkään.

Sosiaalihuoltolain hoiva-asumiseen 21 c §:ssä ehdotetut saantikriteerit ovat riittävän selkeät ja tarkoituksenmukaiset. Lisäksi esitetään RAI- tai vastaavan arviointijärjestelmän arviointituloksen lisäämistä saantikriteereihin yhtenä tarvearviointiin vaikuttavana osatekijänä.

Pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttamiseen sosiaalihuollon yksiköissä liittyvät vanhuspalvelulain pykälät 14, 14 a ja 15 b ovat hyvä ratkaisu.

Palvelusuunnitelman sisällön tarkempi määrittely vanhuspalvelulain 16 §:ssä on hyvä muutos. Moniammatillisen tiimityöskentelyn näkökulmasta palvelusuunnitelma voisi olla toimintakyky- ja terveystietojen osalta laajempikin, kuin mihin mm. tietosuojalainsäädäntö tällä hetkellä antaa mahdollisuuden.

Vanhuspalvelulain 24 a §:ssä säädetty ja THL:n toteuttama laadun valvonta ja kerättyjen tietojen julkaiseminen toimintayksikkökohtaisesti tukee avoimuutta ja parhaimmillaan lisää kansalaisten luottamusta itse palvelutoimintaa ja sen valvontaa kohtaan.

Lakiehdotuksista puuttuu myös muutosten valvonnan toteuttamiseen liittyvä säätely.

Pajunen Merita
Porin kaupunki - Kaupunginhallitus 23.8.2021 § 575